

W opublikowanym w ostatnim czasie postanowieniu, Naczelny Sąd Administracyjny wypowiedział się w sprawie sporu kompetencyjnego pomiędzy organami jednostek samorządu terytorialnego, odnosząc się do ponoszenia wydatków na opiekę nad osobą małoletnią umieszczoną w rodzinie zastępczej. Sądowa analiza i wykładnia przepisów prawa może okazać się przydatna samorządom niepewnym swojej własności w sprawie z tego zakresu.

Genezą sporu było w tym przypadku umieszczenie w pieczy zastępczej dziecka, które poprzednio zamieszkiwało w miejscach na obszarze dwóch jednostek samorządowych. Każda z nich stała na stanowisku, iż nie jest właściwa do udzielania pomocy w tej sprawie (co stanowi tzw. spór negatywny). Dla jego rozstrzygnięcia konieczna była zatem analiza przepisów prawa.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w treści art. 191 ust. 1 stanowi, że wydatki następujących kategorii:

- na opiekę i wychowanie dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka
- na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym
- na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie, ponosi powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed jego umieszczeniem w pieczy zastępczej po raz pierwszy. Jeżeli ustalenie tego stanu rzeczy jest niemożliwe, to zgodnie z treścią ust. 2 powiatem właściwym, jest ten, w którym dane dziecko było ostatnio zameldowane na pobyt stały.

NSA sprecyzował, że ustalając miejsce zamieszkania, należy posiłkować się jego definicją wywodzoną z przepisów prawa cywilnego materialnego. Tym samym, w przypadku dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską, miejsce zamieszkania dziecka stanowi miejsce zamieszkania rodziców (lub tego z nich, któremu przysługuje władza rodzicielska), ewentualnie w przypadku przyznania władzy rodzicielskiej na równi osobom zamieszkującym osobno - miejsce zamieszkania tego spośród rodziców, u którego dziecko stale przebywa.

W sprawie rozstrzyganej przez Sąd, kluczowe znaczenie miało pojęcie "stałości" pobytu wskazane w treści przepisu. Na tej podstawie uznano, iż przebywanie w ośrodku interwencji kryzysowej znajdującym się na obszarze gminy - strony sporu o własność - nie spełniało tego kryterium. Miejsca tego typu są - zarówno z racji ich regulaminowych celów i zadań, jak również w świetle doktryny i orzecznictwa - ośrodkami pobytu tymczasowego o charakterze interwencyjnym. Zasadnicze w tej sytuacji było ustalenie ostatniego centrum aktywności życiowej matki dziecka. Ta zaś zamieszkiwała uprzednio na terenie powiatu (drugiej strony rozstrzyganego sporu), gdzie podlegała ubezpieczeniu zdrowotnemu oraz była zarejestrowana jako osoba bezrobotna w powiatowym urzędzie pracy. Tym samym, właśnie miejsce, w którym matka dziecka wiodła ostatnio stosunkowo ustabilizowane życie, zostało przez Sąd przyporządkowane do ustawowych wymogów.

Źródło: postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 2 sierpnia 2024 r. (sygn. I OW 69/24).